

Verbetering aansluiting havo-hbo

Inleiding

Al langere tijd worden binnen vo, hbo en gemeente gesprekken gevoerd over de verbetering van de overstap van havo naar hbo. Er is veel onderzoek gedaan naar ongediplomeerde uitstroom en switch in het eerste jaar van het hbo en de conclusie is onvermijdelijk dat er iets moet gebeuren*.

In 2018 wordt de wens geconcretiseerd, een platform te creëren waar diverse activiteiten voor een betere overstap naar het hbo gestroomlijnd en gebundeld worden, zodat in de jaren daaropvolgend een constructieve bijdrage geleverd kan worden aan het verminderen van de uitstroom in het hbo.

HHs	HAVO	MBO	VWO
2013	42%	49%	26%
2014	41%	46%	25%
2015	41%	46%	27%
2016	46%	52%	24%

*Overzicht uitstroom na 1 jaar van de instroom in de hbo-opleiding, van 2013 t/m 2016 van de Haagse Hogeschool.

Aanleiding

In de overstap havo-hbo lopen studenten tegen de volgende problemen op:

- Verwachtingen komen niet uit. Dat kan zijn op inhoud van de studie, maar ook op het studieklimaat dat veel meer een beroep doet op zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid van de student.

- Aansluiting is verre van naadloos. Taal en rekenen is een bekend probleem. Maar ook het pedagogisch klimaat, de gevraagde studievaardigheden en de wijze van toetsing vragen grote aanpassing en competenties die studenten vaak nog (on)voldoende bezitten.
- Gebrek aan motivatie en dus inzet. Dit hangt voor een deel samen met verwachtingen en aansluiting. Als de studie tegenvalt, om wat voor reden dan ook, dan daalt de motivatie in veel gevallen.

Om bovenstaande problemen te verminderen is een gestructureerde aanpak nodig vanuit een stevige, neutrale organisatie, waarbij voor en door het onderwijs gewerkt wordt en waarbij de succesvolle loopbaan van de jongere centraal staat.

De belangrijkste factoren voor een succesvolle overstap zijn:

- De aankomend student met meer zekerheid laten **kiezen**;
- De aankomend student beter **voorbereiden**;
- De student snel goed **integreren** (sociaal en academisch) in zijn nieuwe opleiding;
- De student **helpen en steunen**.

Het uitgangspunt van de activiteiten is, dat de leerling die gediplomeerd in het hbo instroomt zodanig op het studeren is voorbereid, dat hij/zij als student zonder noemenswaardige vertraging hbo-gediplomeerd uitstroomt. Switchen moet mogelijk blijven, maar dan op basis van een positieve waardering voor de nieuwe studierichting en niet op basis van een negatieve waardering van de eerdere studierichting.

Voortgang en recent onderzoek

In september 2015 heeft De Haagse Hogeschool al eerder een notitie geschreven voor wat betreft de samenwerking vo en hhs in de Haagse regio. Tegen de achtergrond van de strategische ambities van de Haagse Hogeschool en het regionale en landelijke krachtenveld leeft de wens om breed in te zetten op kennismaking en uitwisseling met Voortgezet Onderwijs in de regio. In dat verband is er met het VOP (VO-Platform, het bestuurlijk overleg VO in Den Haag) de afspraak gemaakt om het gesprek aan te gaan met de rectoren over studiesucces.

In de periode maart t/m juni 2015 zijn door de HHs kennismakingsgesprekken gevoerd met 13 scholen voor voortgezet onderwijs¹. Doel van deze gesprekken met rectoren was de daadkracht in de samenwerking te versterken, door te onderzoeken waar raakvlakken liggen om samen te werken en hoe gezamenlijk kan worden opgetreden om studiesucces te verbeteren. Daarbij ging het niet om projecten voor een één-op-één-samenwerking, maar om het destilleren van ideeën die op te schalen zijn naar meerdere (vo-)scholen.

¹ Van De HHS waren Leonard Geluk, voorzitter CvB, Marcel de Haas (directeur Onderwijs en Studentzaken) en Cissy Stoker (beleidsadviseur Instroom) bij de gesprekken aanwezig.

Uit de gesprekken met de vo-scholen kwamen zes thema's naar voren, waarop samenwerking tussen vo en HHS kan plaatsvinden:

1. Aandacht voor talenten en kwaliteiten leerlingen vo
- 2: Het verhogen van de kwaliteit van het studiekeuzeproces.
- 3: Aandacht voor excellente havo-leerlingen.
4. Docentenuitwisseling vo-HHS
- 5: Ontwikkeling van het begrip Wereldburgerschap
- 6: Gezamenlijk onderzoek

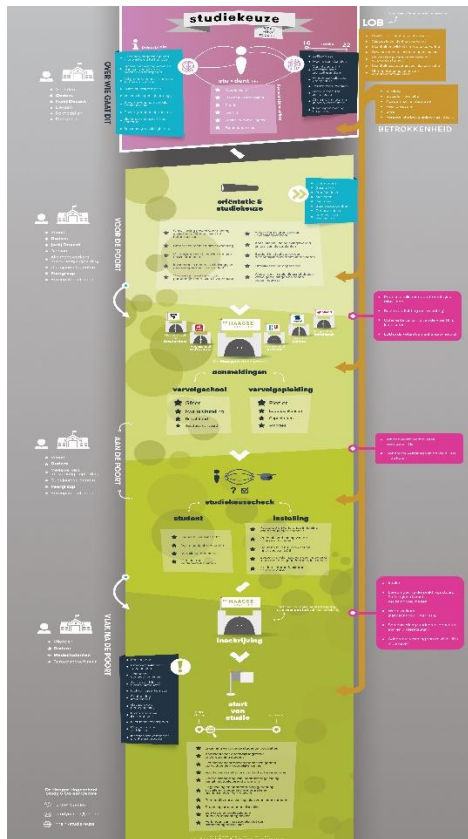
Voor de Poort

De Haagse Hogeschool heeft in december 2017 het Project Voor de Poort afgerond. Er zijn talloze initiatieven door het onderwijs (vo, hbo, mbo) opgestart voor de leerling/student, uiteraard met de beste intenties. Maar leerlingen/studenten geven ook nog steeds aan dat het maken van een studiekeuze nog steeds heel moeilijk is en dat het uitzoeken wie je bent en wat je kan niet zo makkelijk is. Het resultaat is, ondanks de hoeveelheid aan activiteiten, dat er nog steeds (helaas) te veel uitval is in het eerste jaar. Daar zijn veel redenen voor, maar studiekeuze oftewel 'verkeerd kiezen' is een grote factor. Studenten lopen vast, switchen, stoppen en/of weten niet goed hoe ze een studie moeten kiezen. Zowel leerlingen als studenten geven aan dat zij extra handvatten nodig hebben om een bewuste keuze te maken; zowel op het voortgezet onderwijs als op de hogeschool. Het project heeft de volgende mijlpalen geformuleerd en opgeleverd:

1. Een gezamenlijke kennisbasis (waaronder onderstaande visual)
2. Samenwerking met en commitment van stakeholders in de keten (vo, hbo, Gemeente)
3. Een ontwerp (en uitrol) van een samenhangend geheel aan studiekeuzeactiviteiten

Er zijn veel onderzoeken, theorieën en visies inzake studiekeuze beschikbaar. Voor het slagen van het project was het belangrijk dat alle betrokken partijen (stakeholders) dezelfde voorkennis hadden en er vanuit een kennisbasis (*evidence based*) een gezamenlijke visie en kader ontwikkeld werd, waaraan het uiteindelijke resultaat moet voldoen. Een externe deskresearcher heeft de vele onderzoeken, theorieën en visies rondom studiekeuze verzameld, geanalyseerd en verwerkt in een database. De literatuur heeft als doelgroep merendeels de studiekeuzer tussen de leeftijd van 15 tot 25 jaar uit Nederland. Uit deze database is per thema de meeste essentiële informatie (zoals kritische succesfactoren) opgehaald die door de diverse literatuur gezamenlijk ondersteund wordt. Deze resultaten zijn vertaald in een visual (zie hieronder), enerzijds voor een juiste beeldvorming van het proces en anderzijds om op een makkelijke manier met elkaar het gesprek over het proces te kunnen voeren.

De database is toegankelijk en bruikbaar als brondocument voor iedereen, het kan gemakkelijk geraadpleegd worden door te selecteren op fase, kenmerk, thema en stakeholder. Tot slot is het een groeidocument; er kunnen actuele of relevante aanvullingen op de doelgroep worden gedaan of een nieuw thema of doelgroep (bijvoorbeeld de internationale student) worden toegevoegd.

Recent landelijk onderzoek

Evelyne Meens, onderzoeker studie(keuze)succes bij Fontys Hogescholen, heeft recent een verdiepend onderzoek gedaan naar de individuele verschillen tussen studenten als het gaat om motivatie en studiekeuzes in relatie tot studiesucces en schreef hier een proefschrift over. Ongeveer 30 tot 40 procent van de studenten die een hbo studie starten, stopt al met deze studie binnen het eerste jaar. Twee hoofdredenen die zij zelf aangeven zijn; gebrek aan motivatie en het maken van een verkeerde studiekeuze. Écht ervaring opdoen door te ruiken, zien en proeven aan de studie en de omgeving van een hogeschool, blijkt cruciaal (Meens, 2018).

De overstap naar het hbo is voor veel studenten lastig. Ze moeten wennen aan de nieuwe onderwijsomgeving, het niveau en de manier van werken, en ze komen er soms achter dat de gekozen opleiding toch minder goed bij ze past dan vooraf gedacht (Elfers & Voort, 2018).

Om leerlingen beter te laten voorbereiden op de overstap naar het hbo, is het nodig beter zicht te krijgen op de overwegingen van havisten om wel of niet door te studeren in het hbo, op de verwachtingen die ze hebben van het verloop van hun overstap naar het hbo, en op hun ondersteuningsbehoeften bij het maken van de overstap.

Elfers en Voort (2018) hebben in hun onderzoek vier hoofdlijnen uitgezet die voor het programma havo-hbo ook meegenomen worden:

- Overwegingen om wel of niet te gaan studeren in het hbo
- Overwegingen bij de opleidingskeuze in het hbo
- Verwachtingen van het verloop van de overstap naar het hbo
- Ervaren en gewenste ondersteuning bij de overstap naar het hbo

Uit het rapport 1^e 100 dagen van De Haagse Hogeschool blijkt het thema 'studiegedrag en motivatie' het belangrijkste voor het behalen van de propedeuse in het eerste jaar, gevolgd door 'ervaringen en aansluiting'. 'Wiskunde en statistiek' en 'schriftelijke vaardigheden' zijn van groot belang voor uitval. Belangrijk is dat studenten in de eerste 100 dagen een goede afspiegeling te zien krijgen van de opleiding. Studenten met een positief beeld van de opleiding en het gevoel dat ze op hun plek zitten, vallen veel minder uit. De 'manier van leren' is vooral van belang voor het behalen van de propedeuse. Aandacht voor studievaardigheden lijkt wenselijk.

Studiegedrag en motivatie zijn belangrijke punten voor De HHs en haar docenten. Het cijfer dat studenten zichzelf geven voor studiegedrag blijkt van groot belang voor studiesucces.

Doelstelling programma Spirit4you havo-hbo

Onderstaande doelstellingen zijn gebaseerd op al eerder en reeds uitgevoerde onderzoeken die nauw aansluiten op de doelstellingen van het programma havo-hbo.

Het programma heeft de volgende doelstellingen:

1. Implementeren van een samenwerkingsstructuur havo-hbo:
 - Samenstellen van een stuurgroep havo-hbo met vertegenwoordigers op directieniveau van havo-scholen per bestuur en hbo-instellingen in de regio.
 - Samenstellen en inrichten netwerk havo-hbo samenstellen met vertegenwoordigers (bijvoorbeeld decanen) van alle havo-scholen en hbo-instellingen, waarbij de communicatie havo-hbo en de ontwikkelingen in beide onderwijssectoren centraal staan.
 - Organiseren van professionaliseringsbijeenkomsten rond thema's als loopbaanleren, hbo-vaardigheden, doorlopende leer- en zorglijn, arbeidsmarktorientatie.
 - Een communicatieplan opzetten en uitwerken, waardoor een community of practice ontstaat.
2. Ondersteunen van havo-scholen:
 - De start maken met een opzet voor een degelijk programma loopbaanleren, gebruikmakend van de expertise die de laatste jaren in de regio Haaglanden en daarbuiten ontwikkeld is. Hiermee kunnen scholen de overstap naar het hbo zorgvuldig voorbereiden. Reflectie vormt een belangrijk element van het loopbaanleren.
Er kan per school gekozen worden uit een aantal activiteiten, zowel op de school zelf als op een hbo-instelling.

3. Ondersteunen van hbo-scholen

- De start maken met een opzet voor een betere start op het hbo, waarbij het hbo leert anticiperen op de situatie van de havo-leerling, met aandacht voor de sociaal-culturele achtergrond, de nationaliteit, de leeftijd en de ervaringen van de jongere. Van belang is om de transitie van voortgezet onderwijs naar hoger onderwijs op een positieve manier te benutten. Het programma havo-hbo maakt een start met een opzet voor een betere start op het hbo, waarbij het hbo leert anticiperen op de situatie van de havo-leerling, daar waar deze in de eerste honderd dagen van het hbo-onderwijs cruciaal is om studiesucces te optimaliseren.

Spirit4you
oktober 2018